

ساخت سریال های مناسبتی ویژه ماه محرم، اندکی بعد از پا گرفتن سنت
سریال سازی در ماه رمضان آغاز شد و می توان گفت قدمتی در حدود
دو دهه دارد. اولین سریال شاخص و موفق محرمی «شب دهم»
حسن فتحی بود و این روند توسط کارگردانان دیگر هم ادامه یافت

تلویزیون در ایام عزای حضرت اباعبد... (ع) چه حال و هوایی دارد؟

سیمادر سوگ

محمد وفایی
خبرنگار

در ایام عزاداری محرم و صفر و به ویژه دهه اول محرم که مراسم به شکل پرشورتری برگزار می شود، شاید تماشای تلویزیون انتخاب اول بسیاری از مردم نباشد. حضور در هیئات مذهبی و شرکت در انواع و اقسام عزاداری ها که در نقاط مختلف ایران رایج است، باعث می شود بیشتر مخاطبان رسانه ملی در این ایام محدود و از میان کسانی باشند که توانایی جسمی حضور در مراسم عزاداری را ندارند اما پیدا شدن سروکله ویروس کرونا این معادلات را به هم زد و محرم سال پیش و امسال، انتخاب بسیاری از عزاداران حسینی مانند در خانه و دنبال کردن محافل عزاداری از راه هایی مانند تماشای تلویزیون و استفاده از فضای مجازی بود. در چنین شرایطی صدا و سیما وظیفه سنگین تری بر دوش داشت و تدارک برنامه های مناسبتی متنوع را در دستور کار قرار داد. در این گزارش نگاهی به حال و هوای تلویزیون در ایام عزای سرور و سالار شهیدان می اندازیم و گونه های مختلف برنامه های تلویزیونی در این ایام را بررسی می کنیم.

برنامه های گفت و گو محور

برنامه هایی با حضور یک مجری و یک کارشناس، مرسوم ترین ساختاری است که برنامه سازان مذهبی صدا و سیما به آن تمایل نشان می دهند و در مناسبت های گوناگون از جمله محرم آن را به کار می گیرند. این برنامه ها تولید نسبتا ساده ای دارد و همه چیز در استودیو اتفاق می افتد. گفت و گو بین مجری و کارشناس برنامه که می تواند روحانی یا مداح باشد با محورهای موضوعی مشخصی پیش می رود و در فواصل برنامه، آیتم هایی به عنوان میان برنامه روی آنتن می رود که در ایام محرم معمولا ذکر مصیبت یا شعرخوانی آیینی است.

چنین برنامه هایی در بیشتر مواقع به صورت زنده روی آنتن تلویزیون می رود و همین موضوع به انتقال بهتر حال و هوای برنامه به مخاطب کمک می کند، چرا که هم گروه برنامه ساز و هم بینندگان در یک زمان به سر می برند. استودیوی بسیاری از برنامه های گفت و گو محور مذهبی در پشت بام حرم ها و بقاع متبرکه قرار دارد و نمای گنبد و گلدسته به فضا سازی بهتر کمک می کند؛ البته برخی برنامه های مذهبی کارکرد تخصصی تری دارند و به طور جدی به علوم انسانی نیز وارد می شوند؛ نمونه این نوع برنامه ها «سوره» شبکه چهار است که در محرم امسال با حضور استادان حوزه و دانشگاه به بررسی سلسله بنی امیه پرداخت.

نمایش بخش هایی از هیئات حسینی

صاحب نظران عرصه رسانه و برنامه سازان معتبر هنوز به نتیجه مشخصی درباره پخش فیلم ضبط شده منابر و اعظان از تلویزیون نرسیده اند؛ برخی معتقدند منبر رسانه مجزایی است که ویژگی های خاص خود را دارد و پخش آن از تلویزیون اثرگذار نیست اما برخی دیگر اعتقاد دارند منبر و اعظان بآدانش و سخنور فارغ از اینکه از چه رسانه ای به گوش مخاطب برسد، کارکرد خود را داراست. به هر حال در این چند

دهه منبر بسیاری از سخنرانان روی آنتن تلویزیون رفته و این روند همچنان ادامه دارد و شاید بتوان گفت درباره افرادی مانند شیخ حسین انصاریان، حجت الاسلام دکتر رفیعی، حجت الاسلام عالی و... نظر گروه دوم کارشناسان به حقیقت نزدیک تر است و منبر این سخنرانان در تلویزیون به خوبی دیده می شود. نمایش بخش های دیگر هیئات مانند روضه خوانی و نوحه خوانی و سینه زنی هم همواره جزئی از برنامه های محرمی رسانه ملی بوده

تلویزیون در ایام عزاداری محرم چه تفاوتی با زمان های دیگر دارد؟

به جز برنامه های ویژه ای که به مناسبت ایام عزای حضرت سیدالشهدا (ع) تولید و پخش می شود، تغییرات گسترده ای هم در روال عادی سایر برنامه ها و به طور کلی فضای رسانه ملی شکل می گیرد. حذف موسیقی های شاد و ریتمیک و جایگزینی آنها با موسیقی های غمگین و مناسب ایام عزاداری یکی از این تغییرات است. علاوه بر آن گرافیک شبکه ها در این ایام تغییر می کند و استفاده از رنگ مشکی در لوگو، اعلام برنامه، زیرنویس و... بیشتر می شود. سریال های کمدی ای که از شبکه های مختلف سیما روی آنتن می روند، موقتا متوقف می شوند و حتی شبکه ای مانند نسیم که رسالت آن نشاط و سرگرمی است، در این ایام حال و هوای دیگری پیدا می کند. در دو روز تاسوعا و عاشورا برنامه های کودکان هم شکل دیگری می گیرند تا نسل های تازه از سنین پایین با فرهنگ حسینی آشنا شوند.

است؛ البته نمایش این بخش ها حساسیت ها و اقتضائات بیشتری دارد که باید مورد توجه قرار گیرد. در سال های اخیر و با پیشرفت تجهیزات فنی، تصویربرداری از عزاداران هم تغییرات قابل توجهی داشته و نماهای تازه و زیبایی توسط کوادکوپترها به ثبت می رسد.

ارتباط زنده در روزهای تاسوعا و عاشورا

عزاداری ماه محرم در آغاز دهه اول به مرور پرشور می شود و در دو روز تاسوعا و عاشورا به اوج خود می رسد. جدول پخش تلویزیون هم در این دو روز روال عادی و همیشگی اش را ندارد و برنامه های ویژه ای روی آنتن می رود. پخش زنده عزاداری مردم در نقاط مختلف ایران یکی از بخش های همیشگی تاسوعا و عاشورای سال های اخیر بوده و از جذابیت بالایی هم برخوردار است؛ چرا که می توان با مشاهده این تصاویر با شیوه عزاداری مردم در بخش های گوناگون کشور آشنا شد. پخش زنده عزاداری حرم امام رضا (ع)، حرم حضرت معصومه (س)، حرم حضرت عبدالعظیم حسنی و سایر بقاع متبرکه نیز در این دو روز انجام می شود؛ البته این ارتباط های زنده به داخل ایران محدود نمی شود و به طور خاص، پخش زنده عزاداری در حرم امام حسین (ع) در کربلا معلی حال و هوای خاصی دارد؛ چرا که عراقی ها به شیوه مخصوص به خودشان و به شکل پرشوری عزاداری می کنند.

مجموعه های نمایشی

ساخت سریال های مناسبتی ویژه ماه محرم، اندکی بعد از پا گرفتن سنت سریال سازی در ماه رمضان آغاز شد و می توان گفت قدمتی در حدود دو دهه دارد. اولین سریال شاخص و موفق محرمی «شب دهم» حسن فتحی بود و این روند توسط کارگردانان دیگر هم ادامه یافت. «مختارنامه» داوود میرباقری نقطه عطفی در سریال هایی با موضوع عاشورا بود و محبوبیت بی نظیر آن در زمان پخش باعث شد تلویزیون در محرم سال های بعد آن را از شبکه های گوناگون و به اشکال مختلف روی آنتن برد. به طور کلی می توان گفت سیاست رسانه ملی در سال های اخیر به گونه ای بوده که در دهه اول محرم که مردم بیشتر در هیئات حضور دارند و زمان کمتری برای تماشای تلویزیون دارند، سریال های تولید شده در سال های قبل را روی آنتن می برد و سریال های تازه در روزهای بعد پخش می شود.